

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการในการเข้ารับการฝึกอบรมโครงการส่งเสริมการผลิตพืชทางเลือก
ของเกษตรกรในจังหวัดนครพนม

Factors Affecting the Needs in The Participation of Alternative Plants Production Extension Project
Training of Farmers in Nakhon Phanom Province

จิรวิทย์ วงษ์จันทร์อุมา (Jirawit Wongchan.uma)¹

พลสรานย์ สราญรมย์ (Ponsaran Saranrom)² เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ (Chalermsak Toomhirun)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ลักษณะทั่วไป สภาพทางสังคม สภาพทางเศรษฐกิจ และการเข้ารับการฝึกอบรมของเกษตรกร 2) ความต้องการและปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการของเกษตรกรในการเข้ารับการฝึกอบรมโครงการส่งเสริมการผลิตพืชทางเลือก 3) ความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการผลิตพืชทางเลือก และ 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการเข้ารับการฝึกอบรมโครงการส่งเสริมการผลิตพืชทางเลือก การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบสำรวจ ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรที่เข้ารับการฝึกอบรมโครงการส่งเสริมการผลิตพืชทางเลือกกับสำนักงานเกษตรจังหวัดนครพนม ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 จำนวน 360 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาร์ยามานะ ที่ระดับความคาดเคลื่อน 0.07 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 131 คน สุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การหาความสัมพันธ์ และการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) เกษตรกรร้อยละ 61.80 เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 50.42 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีประสบการณ์ด้านการเกษตรเฉลี่ย 16.55 ปี สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.47 คน แรงงานเฉลี่ย 2.94 คน รายได้ในภาคการเกษตรเฉลี่ย 57,366.41 บาท พื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 16.44 ไร่ 2) ความต้องการของเกษตรกรในการเข้ารับการฝึกอบรมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.13 โดยปัจจัยความต้องการที่เกษตรกรให้ความสำคัญมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ปัจจัยความต้องการการดำรงชีวิตอยู่ ปัจจัยความต้องการความสัมพันธ์ และปัจจัยความต้องการการเจริญก้าวหน้า ตามลำดับ ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการของเกษตรกรในการเข้ารับการฝึกอบรมโครงการพบว่า ความพึงพอใจในการฝึกอบรมมีผลต่อความต้องการของเกษตรกรในการเข้ารับการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 3) เมื่อพิจารณารายละเอียดของความพึงพอใจพบว่า ด้านวิทยากรเป็นประเด็นที่เกษตรกรพึงพอใจมากที่สุด 4) ปัญหาของเกษตรกรในภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับน้อย โดยประเด็นที่มีปัญหามากที่สุด คือ ปัญหาส่วนบุคคลในด้านการรับรู้และการเรียนรู้ ส่วนข้อเสนอแนะพบว่า เกษตรกรมีความเห็นว่า ควรเพิ่มหลักสูตรการศึกษาดูงาน ณ แปลงของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ

คำสำคัญ ความต้องการ การฝึกอบรม โครงการส่งเสริมการผลิตพืชทางเลือก

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช e-mail farm.jirawit@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช e-mail ponsaran.sar@stou.ac.th

³ รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช e-mail artoom@hotmail.com

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study 1) general attributes, social conditions, economic conditions, and training acceptance conditions of farmers 2) needs and factors affecting the needs of farmers in the training participation of alternative plants production extension project 3) satisfaction of farmers toward the operation of alternative plants production extension project and 4) problems and suggestions of farmers in the training participation of alternative plants production extension project. The research was done by survey method. The population of this study was 360 farmers who participated in the training of alternative plants production extension project with Nakhon Phanom provincial office of agriculture in the fiscal year 2023. The sample size of 131 people was determined by using Taro Yamane formula with the error value of 0.07 through simple random sampling method. Data were collected by using questionnaires. Data were then analyzed by using statistics such as frequency distribution, percentage, minimum value, maximum value, mean, standard deviation, correlation, and multiple regression analysis. The results of the research found that 1) 61.8% of farmers were female with the average age of 50.42 years old, **completed high school education**, had the average experience in agricultural work of 16.55 years, had the average member in the household of 4.47 people, had the average labor of 2.94 people, earned the average income from agricultural sector of 57,366.41 Baht, and had the average agricultural area of 16.44 Rai. 2) The needs of farmers in training participation, overall, at the high level. Top 3 factors needed that farmers emphasized on were such as living need factor, relationship need factor, and life advancement need factor, respectively. Factors affecting the needs of farmers in training project participation found that the satisfaction in the training affected the needs of farmers in training participation at statistically significant level of 0.01. 3) When considering the details of the satisfaction, it revealed that the instructor aspect was the first in the rank that farmers most satisfied. 4) Problems faced by farmers, overall, were at the low level. The most problematic aspect was the personal problems regarding perception and learning. Regarding the suggestions, it showed that farmers expressed the opinions that there should be the increase in the curriculum for field trip to the successful crops of farmers.

Keywords: Needs, Training, Alternative plants production extension project

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14 The 14th STOU National Research Conference

บทนำ

จังหวัดนครพนม มีพื้นที่ประมาณ 3.47 ล้านไร่ โดยแบ่งเป็นพื้นที่การเกษตร ประมาณ 2 ล้านไร่ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 58.31 ของพื้นที่ทั้งหมด มีประชาชนที่ประกอบอาชีพด้านการเกษตรกว่า 120,000 ครัวเรือน พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าวนาปี ยางพารา มันสำปะหลัง สับปะรด และลิ้นจี่ จากสำรวจข้อมูลผ่านระบบทะเบียนเกษตรกรในปี 2566 พบว่า จังหวัดนครพนมมีพื้นที่ปลูกข้าวนาปีประมาณ 1.48 ล้านไร่ (สำนักงานเกษตรจังหวัดนครพนม, 2566) ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 74 ของพื้นที่การเกษตรทั้งหมด จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นได้ว่า เกษตรกรในพื้นที่จังหวัดนครพนมมีการทำนาเป็นอาชีพหลัก

กรมส่งเสริมการเกษตร (2561) มีนโยบายในการแก้ไขปัญหาภาคเกษตร โดยสนับสนุนการส่งเสริมการปลูกพืชทางเลือก ซึ่งเป็นโครงการหนึ่งที่มีแนวคิดในการสนับสนุนให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนการทำเกษตรเพื่อทดแทนการปลูกพืชเชิงเดี่ยว โดยเน้นการปรับโครงสร้างการผลิตข้าวในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม (N) หรือพื้นที่ที่เหมาะสมน้อย (S3) ให้เป็นการทำเกษตรทางเลือกใหม่ โดยอาศัยรูปแบบของการพัฒนาและส่งเสริมแนวคิดการทำเกษตรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบนพื้นฐานการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อลดความเสี่ยงในด้านราคาผลผลิตตกต่ำและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ตลอดจนช่วยฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในไร่นา ลดการพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอกให้มากที่สุด ส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้จากผลผลิตที่เหลือจากการบริโภค สามารถดำรงชีวิตและประกอบอาชีพการเกษตรได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน สำนักงานเกษตรจังหวัดนครพนม เป็นหน่วยงานในระดับภูมิภาคภายใต้การกำกับดูแลของกรมส่งเสริมการเกษตร ซึ่งมีหน้าที่สำคัญในการวิเคราะห์และดำเนินการจัดทำแผนการพัฒนาด้านการเกษตรของจังหวัดนครพนม จึงได้จัดตั้งโครงการส่งเสริมการปลูกพืชทางเลือก เพื่อสร้างโอกาสให้เกษตรกรได้เรียนรู้การเพาะปลูกพืชอื่นในพื้นที่นา โดยเป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกมะพร้าว น้ำหอม ทุเรียน และขนุน เพื่อทดแทนการปลูกข้าว แต่จากการติดตามผลการดำเนินงานโครงการที่ผ่านมาพบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนใหญ่ยังคงยึดติดกับการทำเกษตรตามวิถีเดิม กล่าวคือ เกษตรกรยังคงปลูกข้าวเหมือนเดิม ไม่มีการกระจายความเสี่ยง ทำให้เกษตรกรมีความเสี่ยงที่จะขาดทุนจากทั้งด้านผลผลิตที่ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงรุนแรงและคาดการณ์ยาก รวมถึงราคาที่มีความผันผวนสูง

ดังนั้นการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความต้องการในการเข้าร่วมโครงการ ความพึงพอใจ ปัญหา อุปสรรค รวมถึงข้อเสนอแนะจากเกษตรกร จะทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการของเกษตรกรในการเข้าร่วมโครงการ อันจะนำมาซึ่งการจัดตั้งโครงการที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของเกษตรกรได้ตรงตามความต้องการมากยิ่งขึ้น จากความสำคัญที่ได้กล่าวมาข้างต้น การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการในการเข้ารับการฝึกอบรมโครงการส่งเสริมการผลิตพืชทางเลือกของเกษตรกรในจังหวัดนครพนม จะช่วยทำให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกและเชิงกว้างที่สามารถนำมาพัฒนาและออกแบบโครงการของสำนักงานเกษตรจังหวัดนครพนม ตลอดจนนำผลของการศึกษาไปมุ่งใจให้เกษตรกรรายอื่นเข้าร่วมในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์

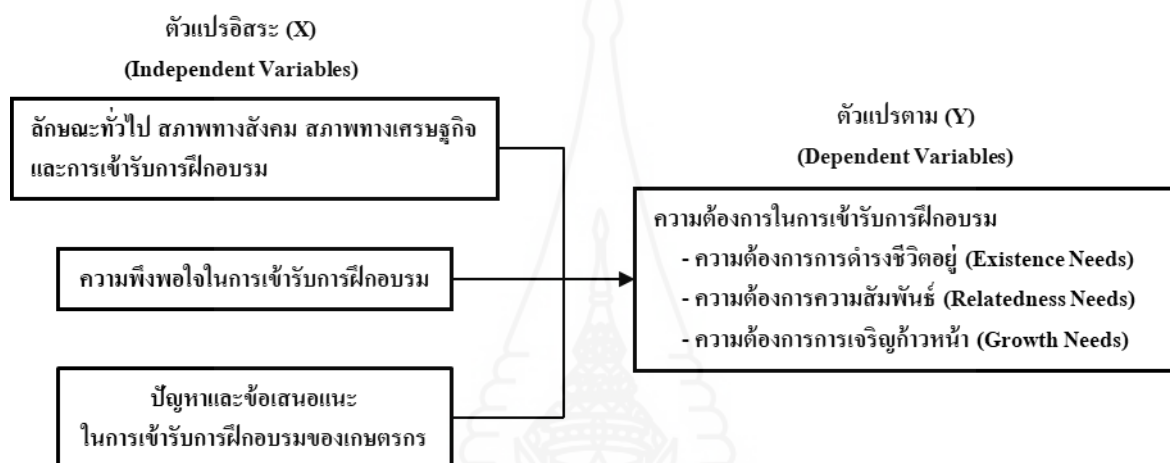
1. เพื่อศึกษาลักษณะทั่วไป สภาพทางสังคม สภาพทางเศรษฐกิจ และการเข้ารับการฝึกอบรมของเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาความต้องการและปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการของเกษตรกรในการเข้ารับการฝึกอบรมโครงการส่งเสริมการผลิตพืชทางเลือก
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการผลิตพืชทางเลือก

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

4. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการเข้ารับการฝึกอบรมโครงการส่งเสริมการผลิตพืชทางเลือก

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

ลักษณะทั่วไป สภาพทางเศรษฐกิจ ความพึงพอใจ ปัญหา และข้อเสนอแนะของเกษตรกร มีอย่างน้อย 1 ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการในการเข้ารับการฝึกอบรมโครงการส่งเสริมการผลิตพืชทางเลือก

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากร คือ เกษตรกรเข้าร่วมอบรมโครงการส่งเสริมการผลิตพืชทางเลือกของสำนักงานเกษตรจังหวัดนครพนม ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ซึ่งเป็นเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ทั้ง 12 อำเภอในจังหวัดนครพนม อำเภอละ 30 ราย รวมจำนวนทั้งสิ้น 360 ราย กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาร์โย มานาน ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.07 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 131 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถาม โดยเป็นคำถามทั้งแบบปลายปิดและปลายเปิด แบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ลักษณะทั่วไป สภาพทางสังคม สภาพทางเศรษฐกิจ และการเข้ารับการฝึกอบรมของเกษตรกร ตอนที่ 2 ความต้องการของเกษตรกรในการเข้ารับการฝึกอบรมโครงการส่งเสริมการผลิตพืชทางเลือก ตอนที่ 3 ความพึงพอใจของเกษตรกรในการเข้ารับการฝึกอบรมโครงการส่งเสริมการผลิตพืชทางเลือก และ ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการเข้ารับการฝึกอบรมโครงการส่งเสริมการผลิตพืชทางเลือก ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการตรวจสอบความตรงในเนื้อหา (content validity) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ซึ่งได้ค่า IOC = 1.00 และตรวจสอบความเที่ยง (reliability consistency) กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา จำนวน 30 ราย ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของครอนบาค ตอนที่ 2 เท่ากับ 0.713 ตอนที่ 3 เท่ากับ 0.715 ตอนที่ 4 ส่วนที่หนึ่ง เท่ากับ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

0.709 และตอนที่ 4 ส่วนที่สอง เท่ากับ 0.888 จากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2567 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติอ้างอิง ได้แก่ การวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการในการเข้ารับการฝึกอบรมโครงการส่งเสริมการผลิตพืชทางเลือกของเกษตรกรในจังหวัดนครพนม ผู้วิจัยได้แบ่งผลการวิจัยเป็น 5 ตอน ตามผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ลักษณะทั่วไป สภาพทางสังคม สภาพทางเศรษฐกิจ และการเข้ารับการฝึกอบรมของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรที่เข้าร่วมการฝึกอบรม ร้อยละ 61.8 เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 50.42 ปี ร้อยละ 45.0 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 77.1 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 93.1 มีการขึ้นทะเบียนเกษตรกร ประสบการณ์ด้านการเกษตรเฉลี่ย 16.55 ปี ร้อยละ 90.1 เคยมีประสบการณ์ด้านการปลูกพืชทางเลือก โดยที่ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ด้านการปลูกพืชผัก ร้อยละ 60.3 เกษตรกรเป็นสมาชิกของกลุ่ม/องค์กร โดยกลุ่มที่เกษตรกรเข้าร่วมมากที่สุด คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน/เครือข่าย ร้อยละ 78.6 ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.47 คน มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.94 คน รายได้ในภาคการเกษตรเฉลี่ย 57,366.41 บาท รายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 64,824.74 บาท ร้อยละ 97.7 มีที่ดินเป็นของตนเอง โดยมีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นของตนเองเฉลี่ย 16.44 ไร่ ร้อยละ 16.0 มีที่ดินเช่าหรือทำประโยชน์ โดยมีที่ดินเช่าหรือทำประโยชน์เฉลี่ย 12.14 ไร่ ร้อยละ 5.3 มีที่ดินอื่น ๆ โดยมีที่ดินอื่น ๆ เฉลี่ย 5.86 ไร่ ร้อยละ 69.5 รับรู้ข่าวสารการฝึกอบรมจากเจ้าหน้าที่ ร้อยละ 87.0 มีวัตถุประสงค์ในการเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อต้องการพัฒนาความรู้ ทักษะ หรือทัศนคติในการทำการเกษตร และร้อยละ 57.3 มีความต้องการเข้ารับการอบรมด้วยตนเอง

2. ความต้องการของเกษตรกรในการเข้ารับการฝึกอบรมโครงการส่งเสริมการผลิตพืชทางเลือก พบว่าความต้องการของเกษตรกรในการเข้ารับการฝึกอบรมโครงการส่งเสริมการผลิตพืชทางเลือกในภาพรวมอยู่ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.13) โดยประเด็นที่เกษตรกรให้ความสำคัญที่สุดลำดับแรก คือ ด้านปัจจัยความต้องการการดำรงชีวิตอยู่ (Existence Needs) (ค่าเฉลี่ย 4.20) ลำดับสอง คือ ด้านปัจจัยความต้องการความสัมพันธ์ (Relatedness Needs) (ค่าเฉลี่ย 4.14) และลำดับสุดท้าย คือ ด้านปัจจัยความต้องการการเจริญก้าวหน้า (Growth Needs) (ค่าเฉลี่ย = 4.06)

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

ตารางที่ 1 ระดับความต้องการของเกษตรกร

n = 131

ความต้องการของเกษตรกร	ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลผล
1. ปัจจัยความต้องการการดำรงชีวิตอยู่ (Existence Needs)	4.20	0.672	มาก
1.1 ต้องการสร้างความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือน	4.33	0.798	มากที่สุด
1.2 ต้องการการสนับสนุนงบประมาณหรือปัจจัยการผลิต	4.20	0.940	มาก
1.3 ต้องการปรับเปลี่ยนวิถีทางการทำการเกษตร	4.18	0.769	มาก
1.4 ต้องการนำไปประกอบอาชีพเสริม/สร้างรายได้เสริม	4.16	0.849	มาก
1.5 ต้องการลดความเสี่ยงในการทำการเกษตร	4.14	0.884	มาก
2. ปัจจัยความต้องการความสัมพันธ์ (Relatedness Needs)	4.14	0.643	มาก
2.1 ต้องการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำการเกษตร	4.31	0.785	มากที่สุด
2.2 ต้องการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนเกษตรกร/เจ้าหน้าที่/วิทยากร	4.15	0.728	มาก
2.3 ต้องการสร้างโอกาสการเข้าร่วมกลุ่ม/เครือข่าย	4.14	0.782	มาก
2.4 ต้องการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อครอบครัว/ชุมชน/สังคม	4.06	0.792	มาก
2.5 ต้องการการได้รับการยอมรับจากครอบครัว/ชุมชน/สังคม	4.04	0.779	มาก
3. ปัจจัยความต้องการการเจริญก้าวหน้า (Growth Needs)	4.06	0.643	มาก
3.1 ต้องการเพิ่มพูนความรู้ทางด้านการทำการเกษตร	4.42	0.690	มากที่สุด
3.2 ต้องการเพิ่มพูนประสบการณ์/ทักษะทางด้านการเกษตร	4.41	0.678	มากที่สุด
3.3 ต้องการประสบความสำเร็จในด้านการเกษตร	4.38	0.779	มากที่สุด
3.4 ต้องการใบประกาศนียบัตร/ใบรับรอง	3.56	1.075	มาก
3.5 ต้องการประกวดเป็นเกษตรกรต้นแบบ	3.53	0.995	มาก
ภาพรวม	4.13	0.577	มาก

3. ความพึงพอใจของเกษตรกรในการเข้ารับการฝึกอบรมโครงการส่งเสริมการผลิตพืชทางเลือก พบว่า ความพึงพอใจของเกษตรกรในการเข้ารับการฝึกอบรมโครงการส่งเสริมการผลิตพืชทางเลือกในภาพรวมอยู่ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.99) โดยประเด็นที่เกษตรกรมีความพึงพอใจมากที่สุด คือ ด้านวิทยากร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

ตารางที่ 2 ข้อมูลความพึงพอใจของเกษตรกร

n = 131

ความพึงพอใจของเกษตรกร	ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลผล
1. ด้านวิทยากร	4.26	0.630	มากที่สุด
2. ด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่	4.13	0.612	มาก
3. ด้านหลักสูตรการฝึกอบรม	4.04	0.611	มาก
4. ด้านการประชาสัมพันธ์ข่าวสารการจัดฝึกอบรม	3.90	0.776	มาก
5. ด้านองค์ความรู้ทางการเกษตร (ชนวน/มะพร้าว/ทุเรียน)	3.89	0.722	มาก
6. ด้านอุปกรณ์/สถานที่ในการจัดฝึกอบรม	3.88	0.639	มาก
ภาพรวม	3.99	0.568	มาก

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการเข้ารับการฝึกอบรมโครงการส่งเสริมการผลิตพืชทางเลือก

4.1 ปัญหาของเกษตรกรในการเข้ารับการฝึกอบรม พบว่า เกษตรกรมีปัญหาในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย โดยประเด็นที่เกษตรกรมีปัญหาในระดับน้อย มีจำนวน 12 ประเด็น ได้แก่ 1) เกษตรกรมีปัญหาในการรับรู้และการเรียนรู้ 2) สถานที่จอดรถไม่เพียงพอ 3) เกษตรกรไม่มีความพร้อมในการเข้าอบรม 4) สถานที่จัดฝึกอบรมไม่สะดวกต่อการเดินทาง 5) ช่องทางการประชาสัมพันธ์ไม่มีความหลากหลาย 6) วิทยากรไม่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องที่สอน 7) องค์ความรู้ไม่ครบถ้วน 8) ห้องสุขาไม่สะอาด/ไม่เพียงพอ 9) องค์ความรู้มีเนื้อหาซับซ้อน/ทำความเข้าใจได้ยาก 10) การประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง 11) ไม่มีการประชาสัมพันธ์โครงการล่วงหน้า และ 12) ระบบโสตทัศนูปกรณ์ไม่มีความพร้อม/ไม่ทันสมัย

4.2 ข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการเข้ารับการฝึกอบรม พบว่า เกษตรกรมีความเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยประเด็นที่เกษตรกรมีความเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะในระดับมาก มีจำนวน 7 ประเด็น ได้แก่ 1) ควรเพิ่มหลักสูตรการศึกษาดูงาน ณ แปลงของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ 2) ควรเป็นหลักสูตรพืชทางเลือกที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในพื้นที่ 3) วิทยากรควรเป็นบุคคลที่ประสบความสำเร็จในด้านการทำการเกษตรที่เห็นผลเป็นที่ประจักษ์ 4) ควรเพิ่มองค์ความรู้ด้านการขยายพันธุ์พืช 5) วิทยากรควรเป็นบุคคลที่มีรูปแบบการนำเสนอที่น่าสนใจ 6) ควรเพิ่มองค์ความรู้ด้านการแปรรูป และ 7) ควรเพิ่มองค์ความรู้ด้านการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต

5. การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการของเกษตรกรในการเข้ารับการฝึกอบรม พบว่า เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการของเกษตรกรในการเข้ารับการฝึกอบรม (Y) โดยใช้สถิติการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธี Enter โดยกำหนดตัวแปรอิสระ ได้แก่ อายุ (X_1) ประสบการณ์ด้านการเกษตร (X_2) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (X_3) จำนวนแรงงานในครัวเรือน (X_4) รายได้ในภาคการเกษตร (X_5) ที่ดินของครัวเรือน (X_6) ความพึงพอใจของเกษตรกร (X_7) ปัญหาของเกษตรกร (X_8) และข้อเสนอแนะของเกษตรกร (X_9) พบว่า มีตัวแปรจำนวน 1 ตัวแปรที่มีผลต่อความต้องการของเกษตรกรในการเข้ารับการฝึกอบรม ได้แก่ ความพึงพอใจของเกษตรกร (X_7) โดยสร้างเป็นสมการในการทำนายได้ดังนี้

$$\text{สมการ } \hat{Y} = 2.511 + 0.002 (X_7)$$

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

$$R = 0.413 \quad R^2 = 0.368 \quad F = 9.156 \quad p \text{ value} < 0.01$$

สรุปได้ว่า ปัจจัยด้านความพึงพอใจของเกษตรกร มีผลต่อความต้องการของเกษตรกรในการเข้ารับการฝึกอบรม โดยปัจจัยด้านความพึงพอใจของเกษตรกรมีความสัมพันธ์ในเชิงบวก กล่าวคือ เมื่อความพึงพอใจของเกษตรกรเพิ่มขึ้น จะมีผลทำให้ความต้องการในการเข้ารับการฝึกอบรมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นด้วย โดยสมการนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของความต้องการของเกษตรกรในการเข้ารับการฝึกอบรม (Y) ได้ ร้อยละ 36.8 ($R^2 = 0.368$) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณในการพยากรณ์ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการ

n = 131

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (b)	t	Sig.
X ₁ (อายุ)	2.511	4.805	0.129
X ₂ (ประสบการณ์ด้านการเกษตร)	-0.007	-1.530	0.142
X ₃ (จำนวนสมาชิกในครัวเรือน)	0.092	1.478	0.496
X ₄ (จำนวนแรงงานในครัวเรือน)	0.019	0.683	0.061
X ₅ (รายได้ “ใน” ภาคการเกษตร)	-0.071	-1.890	0.190
X ₆ (ที่ดินของครัวเรือน)	-1.043E-06	-1.319	0.556
X ₇ (ความพึงพอใจของเกษตรกร)	0.002	0.590	0.000**
X ₈ (ปัญหาของเกษตรกร)	0.524	6.006	0.128
X ₉ (ข้อเสนอแนะของเกษตรกร)	-0.110	-1.534	0.649
Constant = 2.511 R ² = 0.413 R ² _{adj} = 0.368 SEE = 0.45337 F = 9.156 Sig. of F = .000			

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการของเกษตรกรในการเข้ารับการฝึกอบรมโครงการส่งเสริมการผลิตพืชทางเลือก สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยในประเด็นสำคัญ ได้ดังนี้

1. ความต้องการในการเข้ารับการฝึกอบรมโครงการส่งเสริมการผลิตพืชทางเลือก

ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการของเกษตรกรในการเข้ารับการฝึกอบรมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.13 โดยประเด็นที่เกษตรกรให้ความสำคัญมากที่สุดเป็นลำดับแรก คือ ปัจจัยความต้องการการดำรงชีวิตอยู่ (Existence Needs) ค่าเฉลี่ย 4.20 ประเด็นที่เกษตรกรให้ความสำคัญเป็นลำดับที่สอง คือ ปัจจัยความต้องการความสัมพันธ์ (Relatedness Needs) ค่าเฉลี่ย 4.14 และประเด็นลำดับสุดท้ายที่เกษตรกรให้ความสำคัญน้อยที่สุด คือ ปัจจัยความต้องการก้าวหน้า (Growth Needs) ค่าเฉลี่ย 4.06 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของไชยทัต นิวาตะบุตร (2560) ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการกรมศุลกากร พบว่า ข้าราชการกรมศุลกากรส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการกรมศุลกากรในด้านความมั่นคงปลอดภัยในการทำงาน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14 The 14th STOU National Research Conference

มากที่สุด ลำดับถัดมาเป็นด้านความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนร่วมงาน และลำดับสุดท้ายคือ ด้านโอกาสความก้าวหน้าในงาน ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีของมาสโลว์ (1981) ที่ระบุว่า โดยทั่วไปความต้องการของมนุษย์นั้น จะเรียงลำดับกันตามความสำคัญ จากความต้องการระดับต่ำ (Lower Needs) ไปสู่ความต้องการระดับสูง (Higher Needs) กล่าวคือ ความต้องการในระดับสูงกว่าจะไม่เกิดขึ้น หากความต้องการในระดับต่ำกว่ายังไม่ได้รับการตอบสนองหรือยังไม่ได้รับการทำให้เกิดความพึงพอใจ โดยความต้องการของมนุษย์ ออกเป็น 5 ลำดับชั้น เรียงลำดับจากความต้องการในระดับต่ำสุดไปยังความต้องการในระดับสูงสุด ดังนี้ 1) ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) 2) ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety or Security Needs) 3) ความต้องการทางสังคม (Social Needs) 4) ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง (Esteem Needs) และ 5) ความต้องการความสมหวังของชีวิต (Self-Actualization Needs)

2. ความพึงพอใจของเกษตรกรในการเข้ารับการฝึกอบรมโครงการส่งเสริมการผลิตพืชทางเลือก

ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของเกษตรกรในการเข้ารับการฝึกอบรมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.99 เมื่อพิจารณาโดยละเอียดพบว่า ประเด็นที่เกษตรกรให้ความสำคัญในการเข้ารับการฝึกอบรมเป็นลำดับหนึ่ง คือ ความพึงพอใจด้านวิทยากร โดยมีค่าคะแนนภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.26 ซึ่งประกอบด้วยประเด็นในด้านของความรู้หรือความเชี่ยวชาญของวิทยากร รูปแบบและวิธีการถ่ายทอดความรู้ของวิทยากร การเปิดโอกาสให้ซักถามและแสดงความคิดเห็น และการตอบข้อซักถามได้ตรงประเด็นและชัดเจน โดยเมื่อพิจารณาควบคู่กับการวิเคราะห์ถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่า ตัวแปรด้านความพึงพอใจของเกษตรกรเป็นตัวแปรเดียวที่มีผลต่อความต้องการของเกษตรกรในการเข้ารับการฝึกอบรม ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 (Sig. = 0.000) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของคัมภีร์ พิศดาร (2561) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมหลักสูตรวิชาชีพ วิชาแกะสลักและงานใบตองดอกไม้มงคล วิทยาลัยอาชีวศึกษาสุโขทัย กรุงเทพมหานคร พบว่า โดยรวมผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจในด้านผู้สอนอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.47 ซึ่ง 3 ประเด็นแรกของผู้เข้าอบรมพึงพอใจมากที่สุดคือ ผู้สอนมีทักษะและมีความชำนาญในการสอนด้านวิชาชีพเป็นอย่างดี รองลงมาคือ ผู้สอนมีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์สอนเป็นระยะเวลานาน และประเด็นสุดท้ายคือ ผู้สอนใช้หนังสือและเอกสารประกอบการสอนที่ทันสมัยและเหมาะสม

3. ปัญหาของเกษตรกรในการเข้ารับการฝึกอบรมโครงการส่งเสริมการผลิตพืชทางเลือก

3.1 การรับรู้และการเรียนรู้

ผลการวิจัยพบว่า สิ่งที่เป็นปัญหามากที่สุดในการเข้ารับการฝึกอบรม คือ ปัญหาด้านการรับรู้และการเรียนรู้ของตัวเกษตรกรเอง โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.11 เนื่องจากเกษตรกรที่เข้ารับการฝึกอบรมมีอายุเฉลี่ย 50.42 ปี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของธนยศ สุมาลัยโรจน์ และฮานานมูฮิบบะตุตติน นอจิ สุขใส (2558) ที่ศึกษาเรื่อง ผู้สูงอายุในโลกแห่งการทำงาน: มุมมองเชิงทฤษฎีทางกายจิตสังคม พบว่า การเรียนรู้ของบุคคลจะเริ่มลดลงเมื่ออายุประมาณ 40 - 50 ปี และจะลดลงมากขึ้นเมื่อหลังอายุ 70 ปี

3.2 ความไม่พร้อมในการเข้ารับการฝึกอบรม

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาของเกษตรกรในด้านความไม่พร้อมในการเข้ารับการฝึกอบรมอยู่ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 2.01 เนื่องด้วยการจัดฝึกอบรมโครงการส่งเสริมการผลิตพืชทางเลือก จัดขึ้นระหว่างวันที่ 25 - 27 เมษายน 2566 ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าว บริบทของเกษตรกรในพื้นที่ในจังหวัดนครพนมจะเริ่มทำนาปีหลังจากวันสงกรานต์ โดยจะเป็นการเริ่ม

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

ไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งเพื่อเตรียมแปลงในการเพาะปลูก รวมถึงการหว่านเมล็ดพันธุ์เพื่อรอฝน ซึ่งจากข้อมูลรายงานการบันทึกข้อมูลการผลิตพืช จากระบบสารสนเทศการผลิตทางด้านการเกษตรของจังหวัดนครพนม (สำนักงานเกษตรจังหวัดนครพนม, 2566) พบว่า มีการบันทึกข้อมูลพื้นที่ปลูกข้าวนาปีในเดือนพฤษภาคม 2566 จำนวน 152,446.50 ไร่ ประกอบกับข้อมูลของปริมาณฝนรายเดือนย้อนหลัง 30 ปี (ปี 2534 - 2563) ของจังหวัดนครพนม พบว่า ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยจากเดือนมีนาคม - เดือนมิถุนายน มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยมีปริมาณ 56 89 237 และ 330 มิลลิเมตร ตามลำดับ (ศูนย์ข้อมูลน้ำระดับจังหวัด, 2567) ซึ่งจากปัญหาดังกล่าวจะสอดคล้องกับข้อควรคำนึงในการจัดเวทีเรียนรู้ จากคู่มือปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้ ที่ระบุว่า การกำหนดวันเวลาจัดเวที ต้องคำนึงถึงวันว่างของเกษตรกร เช่น ไม่ตรงวันสำคัญ ของชุมชน หรือไม่ตรงวันปลูกและเก็บเกี่ยวผลผลิต (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2556)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการของเกษตรกรในการเข้ารับการฝึกอบรมโครงการส่งเสริมการผลิตพืชทางเลือก ผู้วิจัยสรุปเป็นข้อเสนอแนะใน 2 ประเด็น ได้แก่ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป เพื่อเป็นประโยชน์และแนวทางให้แก่ผู้สนใจได้ศึกษาต่อไป โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1.1 ข้อเสนอแนะด้านการรับรู้และการเรียนรู้

ผลการวิจัยพบว่า อายุเฉลี่ยของเกษตรกรที่เข้ารับการฝึกอบรมอยู่ที่ 50.42 ปี ซึ่งทำให้มีผลต่อการรับรู้และการเรียนรู้ของตัวเกษตรกรเอง ดังนั้น การจัดฝึกอบรมควรคำนึงถึงบรรยากาศในการฝึกอบรมบรรยากาศ โดยการสร้างบรรยากาศที่สะดวกสบาย มีสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม และวิธีการนำเสนอที่น่าสนใจ ซึ่งเป็นอีกหนึ่งวิธีที่จะช่วยลดปัญหาอุปสรรคในการเรียนรู้ของเกษตรกรผู้สูงอายุได้

1.2 ข้อเสนอแนะด้านช่วงเวลาในการจัดฝึกอบรม

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรไม่มีความพร้อมในการเข้าอบรม ค่าเฉลี่ย 2.01 ดังนั้น การจัดฝึกอบรมให้กับเกษตรกรในจังหวัดนครพนม ควรพิจารณาเรื่องช่วงเวลาในการจัดฝึกอบรม ควรเป็นช่วงเวลาที่เกษตรกรเว้นว่างจากการทำเกษตร เช่น ห้วงเดือนมกราคม - มีนาคม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการของเกษตรกรในการเข้ารับการฝึกอบรมโครงการส่งเสริมการผลิตพืชทางเลือก ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาในประเด็นด้านปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการเท่านั้น และเพื่อเป็นการต่อยอดจากการศึกษาครั้งนี้ ควรมีการศึกษาประเด็นเชิงเปรียบเทียบในด้านเทคนิคการฝึกอบรมโครงการ เช่น การบรรยาย การสาธิต การศึกษาดูงาน หรือการระดมสมอง เป็นต้น โดยเปรียบเทียบว่าแต่ละเทคนิคนั้น เทคนิคใดที่สร้างการเรียนรู้ให้เกษตรกรเกิดความเข้าใจได้ดีที่สุด รวมไปถึงการเปรียบเทียบกับเกษตรกรในแต่ละช่วงอายุ เพื่อหาการฝึกอบรมที่เหมาะสม ซึ่งจะทำให้การฝึกอบรมเกิดผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นและเหมาะสมกับกลุ่มของเกษตรกรในพื้นที่

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2556). คู่มือปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร การจัดกระบวนการเรียนรู้ (พิมพ์ครั้งที่ 1). โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2561). คู่มือโครงการส่งเสริมเกษตรกรรมทางเลือกปี 2561
- คัมภีร์ พิศดาร. (2561). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมหลักสูตรวิชาชีพ วิชาแกะสลักและงานใบตอง ดอกไม้: กรณีศึกษาศูนย์ฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- ไชยทัต นิวาสะบุตร. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการกรมศุลกากร [สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยสยาม.
- ธนศ สุมาลัยโรจน์ และฮานานมุฮิบบะตุตติน นอจิ สุขไสว. (2558). ผู้สูงอายุในโลกแห่งการทำงาน: มุมมองเชิงทฤษฎีทางกายจิตสังคม. วารสารปัญญาวิวัฒน์, 7(1), 242-254.
- สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำ. (2567). สถิติข้อมูลน้ำรายจังหวัด. <https://pwr.thaiwater.net/>
- สำนักงานเกษตรจังหวัดนครพนม. (2566). รายงานประจำปี 2566. สำนักงานเกษตรจังหวัดนครพนม.
- Maslow, A. H. (1943). A theory of Human Motivation, *Psychological Review*, 50(4). 370-396